

Citation style

Pešek, Jiří: Rezension über: Jiří Padevět, Průvodce protektorátní Prahou. Místa - události - lidé, Praha: Academia, 2013, in: Český časopis historický, 2015, 1, S. 241-242, DOI: 10.15463/rec.1189733392

český časopis historický

copyright

This article may be downloaded and/or used within the private copying exemption. Any further use without permission of the rights owner shall be subject to legal licences (§§ 44a-63a UrhG / German Copyright Act).

Jiří PADEVĚT

Průvodce protektorátní Prahou.

Místa – události – lidé

Praha, Academia – Archiv hlavního města

Prahy 2013, 808 s.,

ISBN 978-80-200-2256-1.

Dějepisný pohled na historické epochy může být veden z různých úhlů a s mnohdy velmi odlišnou optikou. Většina čtenářů je i pro soudobé dějiny zvyklá na „velký příběh“ – ať již národní nebo regionální společnosti nebo vybraných osobností. Svoji oprávněnost má ale také jiný, s předešlým ovšem komplementární přístup k příběhům minulosti: literární, ale možná i skutečné putování po stopách a místech událostí. Seznámení se s „malou“, tedy nikoliv dějinně rozhodující, ale přitom pro čtenáře s místním kontextem svázanou, bezprostřednější historií míst života historických postav, hrdinů i jejich protihráčů. Již před půlstoletím měl velký a trvalý, řadou reedic potvrzený úspěch pražský historický místopis z pera Josefa Janáčka a Emanuela Poche, Prahou krok za krokem (1963). To ovšem byla kniha v podstatě na pomezí dějepisu a historie umění. Padevětův Průvodce protektorátní Prahou má výrazně jiný záměr: dát vzpomínkám a událostem Prahy doby nacistické okupace reálný prostor a k významným osobnostem i komparsu, k velkým i drobným příběhům tehdejší každodennosti, přiřadit lidské tváře, resp. pohledy do ulic a na domy, v nichž se odehrávaly.

Průvodce s podtitulem „místa – události – lidé“ je plodem ohromné sběratelské práce. Bohatá obrazová část má v knize obdobnou platnost jako informativní text. Informační přínos shromážděného dobového fotografického a bohaté obrazově dokumentárního materiálu, který pochází z třiceti čtyř

institučních i soukromých sbírek, snad publikaci dokonce místy dominuje – zejména vnímáme-li knihu jako prostředníka k poznání tematicky bohaté protektorátní každodennosti. Vyroce pozitivní je, že autor se neomezil – podle špatného zvyku starších publikací o této epoše – na odboj a na české obyvatelstvo, ale obsah rozšířil informacemi nejen o okupantských institucích a nacistickém personálu, ale také o pražské židovské (nebo za židovskou prohlášené) populaci, početně největší pražské oběti nacistického teroru. Padevětova práce přitom v řadě ohledů překračuje pražskou lokální úroveň a stává se obecněji jakousi rukověť reálií protektorátního života.

Více než sedmisetstránkové jádro publikace je organizováno podle pražských obvodů: od historického centra k předměstím, přičemž každá regionální kapitola je zpřístupněna výřezem dobového plánu města se zakreslenými čísly jednotlivých hesel, tj. domů, definovaných číslem popisným. Uživatelé budou ke knize přistupovat z řady různých úhlů: tématem mohou být informace i obrazové postižení budov a ulic, osobností, událostí. Mnozí čtenáři však nejspíše projdou celou – vnitřně významově bohužel nehierarchizovanou – publikaci jako zdroj poučení o předmětech každodenního života (od plakátů přes reklamní prospekty, plánky, časopisecké a knižní obálky až k archivním dokumentům či snímkům legitimací) a bude je zajímat obrazové zachycení života pražských ulic s dobovou stafáží a hmotnou výbavou. Z aparátu knihy zaujme rozsáhlý seznam pramenů a literatury k tématu. Orientace v obsáhlém svazku se opře o rejstříky: jmenný, místní (včetně rejstříku německých názvů ulic) a věcný, jakož i užitečný seznam zkratk. Jako každá publikace tohoto druhu má samo-

zřejmě i Padevětovo dílo velký potenciál dalšího růstu, obsahového prohlubování a informačního i obrazového doplňování. Smysl by např. mělo uvést knihu stručnou kapitolkou o správních a sídelních proměnách válečné Prahy a zejména vysvětlit uživateli, jaký rámcový kód autor zvolil pro výběr a zařazování informací. Ve stávající podobě jde o podstatnou a velmi atraktivní příručku, kterou ocení historikové, žurnalisté nebo např. učitelé, ale především široká obec „laických“ čtenářů, kteří se zajímají o těžkou až traumatickou, ale pro další vývoj podstatnou a z historického povědomí dnes již nevytěsnitelnou kapitolu pražských a českých dějin.

Jiří Pešek

Jiří ŠTĚPÁN

***Československý exil ve Švédsku
v letech 1945–1989***

České Budějovice-Hradec Králové, Veduta
– Univerzita Hradec Králové 2011, 160 s.,
ISBN 978-80-86829-76-0.

V tematické šíři novodobých českých dějin mají už své místo osudy krajanů usazených v zahraničí, Čechů volících emigraci a exil. Byli k nim většinou přinuceni tlaky sociálními a politickými. Badatelský zájem patří jejich osudům, postavením a aktivitám v zemích s početnějšími českými přistěhovalci, jen na ně se už ale neomezuje. Pozitivním a na první pohled až překvapivým důkazem je objevená monografie Jiřího Štěpána o československém exilu ve Švédsku v letech 1945–1989. Heuristicky se autor na zcela původní látku připravil všestranně, jazykově i pramenně – z krajanské publicistiky, rozhovory s pamětníky, znalostí švédské literatury a imigrační situace v zemi, o je-

jích podmínkách a výsledcích. Některá dílčí témata zpracoval Štěpán ve studiích a statích, v monografii dostala souvislostní zařazení, které znamená i posouzení a zhodnocení.

Úvodní kapitoly patří švédské literatuře o imigraci a obecnému přehledu o přistěhovalectví do Švédska od 19. století (do třicátých let 20. století se ze Švédska také hojně emigrovalo). Čechoslováků bylo pár stovek a ještě jich ubývalo. Situaci a počty měnila válka, ve Švédsku se zachraňovali hlavně němečtí sociální demokraté. Vinou válečných peripetií a důsledků války jejich „českoslovenství“ po roce 1945 vymizelo. Největší uprchlickou skupinu tvořili Estonci, bylo jich přes dvacet tisíc. Počty Čechoslováků začaly růst po komunistickém převratu. Švédové si k cizincům hledali vztah. Přiznaná stejná práva nezabránila přezíravosti části společnosti k uprchlíkům a neochotě aktivně jim pomáhat. Vlastně nic neobvyklého, bylo tomu tak i v jiných zemích. Získat společenské postavení spojené s pracovním zařazením nebylo snadné, Čechoslováci se však uplatňovali úspěšně.

Další jejich imigrační vlna přišla po srpnu 1968. Představovala pro Švédy novou zkušenost vnímanou s rozpaky: setkávali se s lidmi, jejichž švédština nebyla výtečná, v kurzech se nedala brzy osvojit. Vznikaly situace, které mohly emigranty až traumatizovat. Zakotvovat ve Švédsku bylo tedy náročným údělem, ale podobně, ba ještě obtížněji se Čechoslováci prosazovali i jinde. Také ve Švédsku si krajané vytvářeli své spolky. Štěpán zachytil sice nezbytně stručně, ale zřejmě výstižně jejich většinou nepřímoučarou historii. Zakladatelské nadšení střídala – jak to bývá – doba všední, kdy se mimo jiné tenčily počty členů, na něž působila i územní rozptýlenost. Vznikaly však